

O R F E U S

občanské sdružení zdravotně postižených

Sociální ekonomika v ČR

Zpráva o sociologickém šetření

Pro občanské sdružení ORFEUS Praha

PhDr. Oldřich Čepelka, duben 2008

**Dotazníkové šetření je součástí projektu HEFAISTOS (2/20; CZ.04.4.09/2.3.004/0053),
který je spolufinancován evropským sociálním fondem a státním rozpočtem
České republiky v rámci iniciativy EQUAL**

TENTO PROJEKT JE SPOLUFINANCOVÁN EVROPSKÝM SOCIÁLNÍM FONDEM A STÁTNÍM ROZPOČTEM ČESKÉ REPUBLIKY

ORFEUS, Anastázova 23/5, Praha 6, PSČ 169 00, Centrum denních služeb: Sdružení 39, 140 00 Praha 4
Kontaktní adresa pro projekt HEFAISTOS: ORFEUS, Čimická 86a, 182 00 PRAHA 8
Tel: 272 731 741 FAX: 224 817 968 IČ: 70893721, účet: 173081881/0300 www.hefaistos.org, www.orfeus-cr.cz, reditel@orfeus-cr.cz

OBSAH:

- I. Úvodní informace a metodika průzkumu
- II. První vlna dotazování - Představy o sociální ekonomice a sociálních podnicích
- III. Výsledky druhé vlny dotazování 2007/2008
- IV. Závěry a doporučení

I. ÚVODNÍ INFORMACE A METODIKA PRŮZKUMU

Zpráva shrnuje výsledky dotazníkových šetření, jež proběhla v rámci projektu **Hefaistos**. Ten vzniknul spojením několika partnerů a jeho cílem je nalézt možnosti, způsoby a podmínky pro vytvoření příležitostí, které by umožnily sociálně vyloučeným skupinám nalézt cestu zpět (více na webových stránkách samotného projektu www.hefaistos.org.) Projekt se zaměřuje na sociální ekonomiku a její reálné zavedení do praxe. Součástí aktivit bylo i dotazníkové šetření mezi různými skupiny dotazovaných, které se uskutečnilo ve dvou kolech: první v roce 2006 a druhé na přelomu roků 2007 a 2008. **Tématem průzkumu je problematika sociálně vyloučených skupin a sociální ekonomiky jako nástroje ke zlepšení podmínek v této oblasti v ČR.** Velká část dotazů zejména ve druhé vlně průzkumu se zaměřovala na sociální podniky, které jsou nosným prvkem v řešení této problematiky.

Co je chápáno pod pojmem **sociální podniky** (zdroj: zpráva z průzkumu SOCIÁLNÍ EKONOMIKA V ČR, červenec 2006, PhDr. Oldřich Čepelka):

- poskytují sociální, zdravotní a vzdělávací služby společensky znevýhodněným obyvatelům obce nebo regionu, aby zvýšily jejich zaměstnatelnost (tzn. poskytují některé služby sociální integrace),
- anebo nabízejí vlastní výrobky a služby na otevřeném trhu, avšak jsou přitom podporovány (např. daňovými úlevami, přednostními zakázkami apod.), neboť přednostně (většinou) zaměstnávají společensky znevýhodněné občany.

METODIKA II.KOLA DOTAZOVÁNÍ – 2007/2008

Pro druhé kolo dotazování byly použity čtyři různé dotazníky, určené pro čtyři různé cílové skupiny:

1. **všeobecný dotazník** určený pro veřejnost bez odborného zaměření a vztahu k problematice sociální ekonomiky.
2. **dotazník pro představitele obcí**, zejm. starosty
3. **dotazník pro podnikatele**
4. **dotazník pro osoby postižené některou z forem sociálního vyloučení** (dlouhodobě nezaměstnaní, občané se zdravotním postižením, mladí lidé bez práce a bydlení, atd.)

Nejvíce dotazníků bylo vyplněno v kategorii „cílové skupiny“ (celkem 320 vyplněných dotazníků) a nejméně v kategorii, určené pro podnikatele (celkem 29 dotazníků). Výsledky průzkumu se opírají o celkový počet 623 vyplněných dotazníků.

Úplný přehled o počtu vyplněných dotazníků, jež byly použity pro zpracování dat, uvádí následující tabulka:

Dotazníky	počet
Všeobecný	147
Obce	127
Podnikatelé	29
Cílové skupiny	320
CELKEM	623

Dotazování byli kontaktováni ve všech krajích ČR, přičemž nejvíce údajů se získalo v Královéhradeckém a Jihomoravském kraji, nejméně pak v Karlovarském kraji. Odpovědi byly získány opět dvojím způsobem, a to jak provedením výzkumného rozhovoru, tak i samostatným vyplněním dotazníku, stejně jako v první vlně průzkumu v roce 2006. Na sběru dat se podílely tyto organizace:

- Katedry sociální práce a sociální politiky Pedagogické fakulty Univerzity v Hradci Králové
- o.s. Sdružení pěstounských rodin se sídlem v Brně
- s.r.o. Asista, Most

Časově proběhla tato vlna dotazování v období září 2007 až únor 2008.

Dotazníky byly před samotným statistickým zpracováním kontrolovány na úplnost a zpracovatelnost. Samotné zpracování dat provedl PhDr. Oldřich Čepelka a po kontrolách, dokódování atd. probíhalo v systémech SPSS 14.0 a MS Excel 2003. V této zprávě jsou využity všechny informace, které byly dotazováním získány.

II. PRVNÍ VLNA DOTAZOVÁNÍ - PŘEDSTAVY O SOCIÁLNÍ EKONOMICE A SOCIÁLNÍCH PODNICÍCH

Následující informace jsou shrnutím výsledků a závěrů z první vlny dotazování z roku 2006.

Většina dotazovaných se v pojmu sociální ekonomiky orientuje dostatečně. Chápe ji jako součást podnikání za zvýhodněných podmínek, jako nástroj veřejných politik členských zemí EU a jako reflexi hodnot křesťanské morálky. Odmítá názor, že by šlo o produkt levicových ideologií a že by ji bylo možné ztotožnit s neziskovým sektorem.

Podle velké většiny (80 %) zainteresované veřejnosti v sociální ekonomice z celospolečenského hlediska nejde ani tak o pracovní místa a přírůstky výroby, jako o **příležitost pro společensky znevýhodněné, aby se aspoň zčásti „uživilí sami“ a nebyli plně závislí na společnosti.**

Většina (cca dvě třetiny) dotazovaných je také přesvědčena o tom, že sociální ekonomika odpovídá hodnotám křesťanské morálky a zhruba stejný podíl nesouhlasí s názorem, že „sociální ekonomika je produktem ideologie levicových politických stran“.

Dotazovaní z obcí (zastupitelé i zaměstnanci) si častěji než dotazovaní z organizací myslí, že sociální ekonomika je součástí celkové ekonomiky země, prostě podnikáním za zvýhodněných podmínek. Jako nástroj veřejné politiky ji uznává více dotazovaných z obcí než z organizací.

Většina dotazovaných (polovina až dvě třetiny) má zato, že sociální ekonomika se opírá o rozvoj místních a regionálních služeb a o výrobu pro místní trh, ve financování především o granty a dotace krajů a ministerstev a do velké míry o dobrovolnou práci lidí v neziskových organizacích.

Zdá se, že pro výraznou menšinu zainteresované veřejnosti není těžištěm pojmu sociální ekonomika pracovní uplatnění společensky znevýhodněných osob, nýbrž péče a podpora, resp. že toto uplatnění nelze zajistit než především dotacemi a granty. To se týká jak části zastupitelů, tak zaměstnanců MÚ a zástupců organizací.

Mnohé neziskové organizace si pod sociální ekonomikou pravděpodobně představují jakékoli služby pro společensky znevýhodněné skupiny, něco jako „podnikání za účelem solidarity“ nebo sociální služby vůbec.

Jasně převládá mínění, že **do okruhu sociální ekonomiky spadají obecně prospěšné společnosti, občanská sdružení a příspěvkové či rozpočtové organizací krajů a obcí**. Většina dotazovaných má zato, že sem **patří výrobní a nevýrobní družstva**. O tom, zda pod sociální ekonomiku spadají živnostníci a svépomocné organizace, nevzniklo žádné převažující mínění. **Zástupci obcí častěji vidí sociální ekonomiku jako užší pojem než zástupci organizací,**

Zainteresovaná veřejnost seřadila čtyři možné **účely sociální ekonomiky** podle důležitosti:

1. **zajišťovat, aby se společensky znevýhodnění, resp. zdravotně postižení přiblížili životu většinové společnosti**
2. **vytvářet nová pracovní místa** pro společensky znevýhodněné spoluobčany
3. **zajišťovat tzv. sociální smír** mezi různými skupinami obyvatel (bohatšími a chudšími, staršími a mladšími apod.)
4. **podporovat výrobu a služby, které by jinak zanikly** nebo byly na trhu konkurence neschopné

Sociální integrace znevýhodněných a podpora jejich pracovního uplatnění jsou pro zainteresovanou veřejnost důležitými charakteristikami sociální ekonomiky a definičními znaky tohoto pojmu.

Zainteresovaná veřejnost se domnívá, že hlavní působnost v sociální ekonomice má mít stát. (pravděpodobně tím však nemyslí zajišťování služeb sociální ekonomiky, její „provoz“, nýbrž hlavní iniciativu při jejím dalším rozvoji).

Názory na sociální podniky a družstva

Za nejdůležitější principy sociálních podniků se považuje 1. služba členům, komunitě a společensky znevýhodněným a rovněž vytváření pracovních míst, nikoliv však tvorba zisku, 2. neziskovost podnikání, při němž se zisk primárně nerozděluje, nýbrž investuje do další činnosti. Významným principem je dále demokratičnost rozhodování v sociálním podniku.

Nižší podporu, přesto však hodnocený převážně jako důležitý, získal požadavek nezávislosti řízení organizace na veřejné správě.

Hlavním cílem sociálního podniku je podle dotazovaných služba členům nebo celé komunitě, především společensky znevýhodněným osobám, a vytváření pracovních míst, nikoliv vytváření zisku.

Princip nezávislosti sociálního podniku na veřejné správě považují za velmi důležitý nejčastěji lidé z obchodních společností (jedna třetina), méně již družstva (desetina) a lidé z příspěvkových a rozpočtových organizací.

Většina zainteresované veřejnosti má zato, že **družstva zajišťují větší kontakt postiženého se společnostmi a znamenají větší sílu a lepší přístup k zakázkám, než mají izolovaní jednotlivci**. Dále podle názoru dotazovaných **mezi členy družstva panuje větší vzájemná důvěra, tedy i lepší mezilidské vztahy, družstva většinou netrpí neefektivním řízením, kdy „všichni mluví do všeho“, neexistuje zvýšené riziko vytunelování vedením družstva a družstva nemají snadnější přístup k zakázkám od obcí**.

Pětina dotazovaných přitom souhlasí s názorem, že družstva sice většinou mají dobré úmysly a nadšení, ale také neprofesionální řízení a nízkou efektivnost.

K charakteristikám sociálního podniku

Polovina organizací se domnívá, že jsou sociálním podnikem, čtvrtina, že nejsou a zbývající si to netroufnou posoudit. Za podstatné pro zařazení mezi sociální podniky považují zástupci organizací hlavně zaměstnávání společensky znevýhodněných osob, nikoliv pouze různé služby, které jim poskytují.

Příspěvkové a rozpočtové organizace, jakož i družstva, byla většinou založena již před rokem 1990, zatímco ostatní typy organizací mají průměrnou historii kratší.

Většina organizací poskytuje společensky znevýhodněným osobám pouze služby, desetina je zaměstnává a třetina realizuje obojí. Služby tak poskytuje celkově 89 % dotazovaných, a pracovní uplatnění 43 %. Nejvíce organizací (58 %) poskytuje služby tělesně postiženým.

Neziskové organizace i další subjekty na poli sociálních služeb poskytují velmi rozmanité služby **v průměru 8-9 různým skupinám klientů**.

80 % organizací se zaměřuje na pomoc zdravotně postiženým a 64 % na jiné společensky znevýhodněné. Přitom téměř polovina uvádí, že pečuje současně o zdravotně postižené i jinak společensky znevýhodněné. Zdravotně postiženými se zabývá 80 % oslovených organizací, z jednotlivých typů to je 96 % družstev, 72 % církevních zařízení atd.

Nejčastějšími případy jsou:

- a) poskytování služeb znevýhodněným osobám (nikoliv jejich zaměstnávání), a to bez ohledu na kategorii klientů (zdravotní či jiné znevýhodnění),
- b) obě kategorie aktivit (služby i zaměstnávání) pro obě kategorie klientů.

Je pravděpodobné, že ve větších městech mají sociální podniky lepší podmínky pro uplatnění, neboť větší města jsou na jedné straně lepším odbytištěm výrobků a služeb a na druhé straně se v nich koncentruje více společensky znevýhodněných osob.

Nejčastějším provozovaným zařízením je sociální poradna a dále centrum denních služeb, resp. denní nebo týdenní stacionář. Organizace však často jmenují přednostně zařízení, která nebyvají obsahem sociální ekonomiky, neboť neslouží buď vůbec nebo jen okrajově ke zpřístupnění práce společensky znevýhodněným.

Církevní zařízení na sebe soustřeďují nejvíce různých druhů zařízení, které se pojí se sociální ekonomikou.

Z celkového počtu osmi druhů aktivit zajišťují organizace v průměru tři. Nejčastěji označenou aktivitou je pomoc při prosazování práv a zájmů občanů v souvislosti s jejich pracovním uplatněním. Nejrozmanitější aktivity jsou typické zejména pro občanská sdružení.

V téměř polovině organizací hradí služby částečně klient, částečně jsou kryty dotacemi, příspěvky nebo platbami zdravotních pojišťoven. V další třetině případů jde rovněž o externí platby, avšak klient nehradí nic.

Loni organizace získávaly finanční prostředky především z krajských rozpočtů, ze státního rozpočtu a z místních rozpočtů. Každý z těchto zdrojů patřil mezi 3 nejdůležitější pro 43 – 51 % organizací.

Čtvrtina organizací má roční příjem v rozmezí 100 tisíc 1 mil. Kč, další čtvrtina 1–3 mil. Kč a rovněž čtvrtina 3-10 mil. Kč.

Počet zaměstnanců je velmi rozmanitý a pohybuje se od 0 do 1025. Organizace v průměru zaměstnávají 36 zaměstnanců, z nich 40 % společensky znevýhodněných, především zdravotně postižených. Pro příspěvkové a rozpočtové organizace krajů a obcí je typická velikost od 31 zaměstnanců výše, pro o.p.s. 4 – 10 zaměstnanců a pro občanská sdružení do 3 zaměstnanců.

Tři čtvrtiny dotazovaných organizací se v příštích třech letech hodlají rozvíjet a téměř všechny ostatní udržet na dosavadní úrovni. **Nejčastější překážky v jejich rozvoji jsou finanční**, jak uvedlo 88 % organizací, **dále prostorové (48 %), personální (34 %) a materiální (29 %)**.

Rozpočtové a příspěvkové organizace se nadměrně potýkají s prostorovými a materiálními potížemi. Naprostá většina občanských sdružení (95 %) si stěžuje na finanční problémy. Zařízení církví nadprůměrně často zápolí s prostorovými nedostatky. Pro družstva je jednoznačně největším problémem nedostatek klientů (odběratelů).

Legislativní překážky rozvoje služeb se týkají problémových míst zákona o sociálních službách, právní nejistoty a chybné praxe ze strany státních orgánů. Přetrvávají rovněž organizační nedostatky a komplikovaná pravidla financování vyhlášená orgány veřejné správy, jakož i řada dalších legislativních nedostatků.

Poskytování zaměstnání jiným společensky znevýhodněným skupinám než zdravotně postiženým je velmi řídké. Souvisí to i s faktem, že společenské znevýhodnění ve vztahu k zaměstnání si zainteresovaná veřejnost spojuje nejčastěji pouze se zdravotním postižením, ačkoliv rozmanitost společenských znevýhodnění je mnohem větší.

Zhruba polovina dotazovaných organizací, které zaměstnávají znevýhodněné občany, má nejvýše třetinu personálu společensky znevýhodněnou. 28 % organizací (z těch, které zaměstnávají společensky znevýhodněné občany) má oprávnění poskytovat jiným zaměstnavatelům náhradní plnění.

Dvě třetiny organizací uvedly jako svou převážnou činnost služby pro občany, většinou však jde o jejich cílové skupiny a charakter těchto služeb je především péče. Nejedná se tedy o služby za účelem výnosů (tržeb) z činnosti, které patří k hlavním příznakům sociálních podniků.

17 % dotazovaných organizací se zabývá výrobní činností. Nejčastěji jsou zastoupeny keramická výroba, textilní výroba, výroba zboží z papíru, kartonu a lepenek, lisování z plastů, dále kompletace výrobků.

Celkově nabízejí organizace občanům, firmám a obcím velmi málo doplňkových (komerčních) služeb. To je jedna z největších slabín organizací, které v podstatě chtějí plnit funkci sociálních podniků, neboť snižuje jejich finanční stabilitu.

Zpracováním odpovědí z 432 organizací byly vyhodnoceny příznaky toho, že organizace splňuje charakteristiky sociálního podniku podle pojetí použitého v průzkumu. Organizace dosáhly v průměru 4,5 bodu (z 9 možných), nejčastější výsledek jsou 3 body. Organizace s více příznaky sociálního podniku poskytují služby většímu počtu různých cílových skupin a mají bohatší spektrum aktivit.

Návrhy na principy a podmínky práce sociálních podniků

Nejčastěji (z více než 80 %) byl vysloven souhlas s tím, že sociální podnik by měl mít vícezdrojové financování, že by měl spolupracovat s klienty a místní samosprávou, že by jej měly (mohly) spoluzakládat místní úřady práce a místní samospráva. Stejný počet dotazovaných je přesvědčen, že sociální podniky budou vždy převážně závislé na veřejných zdrojích.

Naproti tomu jasně převažující nesouhlas získaly názory, že sociální podniky by neměly existovat vůbec anebo jen ve zcela mimořádných případech, že by měly být zakládány výhradně občany a že by měly být zřizovány především k tomu, aby poskytovaly nové výrobky a služby, které dosud volný trh nezajišťuje nebo které by byly pro běžné výrobce nerentabilní. Převážný nesouhlas byl vysloven s tím, aby dotace neziskovým organizacím, které poskytují služby, byly všude, kde to je možné, nahrazeny zadáváním zakázek ze strany veřejné správy.

Souhrnně vyjádřeno, veřejnost zainteresovaná na problematice sociální ekonomiky se domnívá

a) o existenci a základních podmínkách činnosti sociálních podniků:

- **Sociální podniky by měly existovat.** O občany, kteří to potřebují, se nemůže starat pouze stát, příp. kraje a obce. Všechny podniky, které ve společnosti působí, nemohou mít stejné podmínky pro svou činnost, pro podnikání.
- **Sociální podnik by však mohl poskytovat i běžné výrobky a služby,** neměl by být zřízen především k tomu, aby poskytoval pouze ty, které dosud volný trh nezajišťuje nebo které by byly pro běžné výrobce nerentabilní.
- **Existence a činnost sociálního podniku, resp. subjektů sociální ekonomiky** (ať už mají právní podobu družstva, o.p.s. nebo jinou) **by měla být upravena zvláštním zákonem,** v němž by se stanovily podmínky, pravidla činnosti apod., neboť obchodní zákoník a zákony o neziskových organizacích se na ně vztahují jen částečně.

b) o zakládání a řízení sociálních podniků:

- **Sociální podniky by neměli zakládat výhradně občané** (třebaže společensky znevýhodnění).
Měly by se zakládat za aktivní účasti a s podporou místních samospráv a místních úřadů práce, které by se účastnily i kontroly činnosti (např. v dozorčích radách).
- **Pokud však jde o běžné řízení a operativní rozhodování, sociální podnik by měl být plně nezávislý na veřejné správě** (např. na obecním zastupitelstvu nebo úřadu práce), která by mohla mít nejvýše poradní hlas.
- **Sociální podnik by dále měl** – na rozdíl od soukromých ziskových firem - **běžně spolupracovat se zástupci spotřebitelů (klientů), s místní samosprávou, příp. s dobrovolníky.**

c) o financování sociálních podniků:

- **Sociální podniky se nemohou „uživit“ samostatně a budou vždy závislé převážně na příspěvcích z veřejných zdrojů, tj. na příspěvcích z EU, státu, krajů a obcí.** Měly by však využívat ještě jiné zdroje příjmů než veřejné prostředky a příjmy z vlastní činnosti (z podnikání), např. soukromé dary, výnosy ze sbírek, granty soukromých nadací apod.
- **Na podporu financování aktivit sociálních podniků by měly vznikat zvláštní banky nebo fondy,** jejichž kapitál by poskytly kraje, obce, firmy (sponzorství) a podle zájmu i řadoví občané (veřejné sbírky, nákupy podílových listů apod.).
- **Není však dobré (vhodné), aby dotace neziskovým organizacím, které poskytují služby, byly všude, kde to je možné, nahrazeny zadáváním zakázek ze strany veřejné správy** (objednávky, zvláštní výběrová řízení apod.).

Zastupitelé si sice častěji než ostatní nepřejí, aby sociální podniky vůbec existovaly, ale i mezi nimi je většina, kteří si jejich existenci přejí. Zaměstnanci MÚ ve zvýšené míře (nikoliv však většinově) požadují, aby sociální podniky vznikaly jen pro nové výroby a služby a většina z nich by byla pro nahrazení dotací přidělováním veřejných zakázek. Zástupci organizací by uvítali zvláštní banky nebo fondy pro financování potřeb sociálních podniků a jsou proti náhradě dotací veřejnými zakázkami (formou objednávek nebo výběrových řízení).

Až na výjimky nejsou rozdíly v podílech souhlasných a nesouhlasných odpovědí mezi těmi, kdo svou organizaci za sociální podnik považuje a kdo ne, příp. neví. Podobně se v názorech shodují zástupci starých organizací (vzniklých před rokem 1990) a nových.

Není rozdíl v názorech těch organizací, které poskytují služby zdravotně postiženým, a těch, které se zabývají jinými společensky znevýhodněnými skupinami, ani mezi organizacemi, které se chtějí rozvíjet a které chtějí svou činnost udržet na dosavadní úrovni.

Poskytovatelé náhradního plnění si častěji než ostatní organizace zaměstnávající zdravotně postižené nepřejí, aby sociální podniky musely běžně spolupracovat se zástupci spotřebitelů (klientů), s místní samosprávou, příp. s dobrovolníky. Přesto i mezi nimi je jasná většina, která si to přeje.

Návrhy na principy a podmínky práce sociálních družstev

Převažuje mínění, že družstva by na trhu měla vystupovat jako ostatní podnikatelské subjekty a že by měla být členy oborových nebo krajských družstevních asociací. Většinou však byl zamítnut námět, že by měla nabízet své výrobky nebo služby pouze ve své lokalitě (nejvýše kraji) a nikoliv celostátně, a také to, aby si udržovala malou velikost, i kdyby mohla expandovat.

Zhruba každý čtvrtý se nemohl rozhodnout, zda by družstvo mělo být členem oborové nebo krajské asociace družstev, aby se udržela otevřenost a průhlednost jeho činnosti a hospodaření.

Největší příznivci většinových názorů jsou dost rovnoměrně rozmístěni v organizacích různého typu. Přesto existují rozdíly: Proti územnímu omezení působnosti sociálních družstev jsou především církevní zařízení a družstva, pro omezení jsou nejvíce obecně prospěšné společnosti. Proti velikostnímu omezení jsou především družstva, pro omezení jsou příspěvkové organizace a o.p.s. založené občany. Pro rovné podmínky na trhu (vůči odběratelům a spotřebitelům) jsou nejvíce o.p.s. založené občany a nejméně o.p.s. založené obcemi či krajem. Pro členství družstev v asociacích jsou především příspěvkové organizace a proti jsou hlavně družstva a o.p.s. založená obcemi či kraji.

Na názory na sociální družstva nemá žádný zjistitelný vliv to, zda dotazovaný sám nějaké sociální družstvo (podnik) zná, nebo ne.

Podmínky pro rozvoj sociální ekonomiky

a) Nejdůležitější podmínky pro to, aby se sociální ekonomika v ČR mohla rozvíjet, jsou podle zainteresované veřejnosti:

- **podpora zaměstnávání společensky znevýhodněných osob (např. příspěvky z úřadu práce)**

- dlouhodobá **spolupráce** neziskových organizací a družstev (které tyto lidi zaměstnávají nebo podporují) **s místní samosprávou, s úřady, školami** apod.
- **do právního řádu ČR a do operačních programů** (jimiž přichází pomoc ze strukturálních fondů EU) je třeba **zahrnout sociální ekonomiku** jako nástroj, který řeší otázky zaměstnanosti, vzdělávání, společenského uplatnění a začlenění znevýhodněných skupin obyvatel
- **daňové úlevy** pro firmy, NNO a družstva, v nichž většina zaměstnanců patří mezi společensky znevýhodněné

b) Dalšími důležitými podmínkami (s převažující vysokou důležitostí) jsou:

- **podpora podnikání** samostatně podnikající nebo zaměstnaných společensky znevýhodněných osob
- **poradenství pro zájemce o založení a vedení sociálního podniku**
- dlouhodobá **informační kampaň na veřejnosti** ve prospěch sociální ekonomiky
- příprava, zavádění a vylepšování **standardů služeb na podporu zaměstnanosti a zaměstnatelnosti**, poskytovaných neziskovými organizacemi a družstvy společensky znevýhodněným osobám

c) Jako převážně důležitá jsou vnímána tato opatření:

- **zaměření daňových asignací přednostně na organizace sociální ekonomiky**
- alespoň **o 5 % nižší odvody podniků** do systému soc. pojištění
- **systém mikropůjček** začínajícím drobným **podnikatelům** z řad společensky znevýhodněných
- **zařazení chráněných dílen** z hlediska financování a koordinace **do služeb zaměstnanosti**, nikoliv do komplexů sociálních služeb
- **povinnost všech firem** a organizací s více než 25 zaměstnanci, kteří nezaměstnávají společensky znevýhodněné občany (nejen zdravotně postižené), **aby část dodávek odebíraly od sociálních podniků** anebo platily vyšší odvody do státního nebo obecního rozpočtu
- **preferování těchto organizací jako dodavatelů zboží a služeb** pro obecní a krajské úřady, pro školy, nemocnice a další poskytovatele veřejných služeb (zvýhodnění při zadávání veř. zakázek)

Požadavky, které se často objevují společně, jsou:

- zavedení pojmu sociální ekonomiky a informační kampaň na veřejnosti
- nižší odvody do sociálního pojištění a daňové úlevy pro soc. podniky
- povinné odebírání části produktů či služeb od soc. podniků a preferované zakázky od veřejné správy

- nižší odvody do soc. pojištění a povinné odebírání části produktů či služeb od sociálních podniků

Základní definice, východiska a principy sociální ekonomiky a jejího rozvoje v ČR

a) definice:

D-1 Hlavním účelem sociální ekonomiky je pomoc společensky znevýhodněným skupinám obyvatel vytvářením pracovních příležitostí, tvorbou podmínek pro odbyt jejich výrobků a služeb anebo jejich přípravou na samostatné uplatnění na trhu práce.

D-2 Základem sociální ekonomiky jsou **sociální podniky**, které

- a) poskytují společensky znevýhodněným občanům takové sociální, zdravotní, poradenské, vzdělávací a jiné služby, které vedou ke zvýšení jejich zaměstnatelnosti a zaměstnanosti, anebo
- b) zaměstnávají přednostně (příp. většinově) společensky znevýhodněné občany a s veřejnou podporou nabízejí vlastní výrobky a služby na trhu.

D-3 Prospěch z fungování sociálního podniku a celé sociální ekonomiky mají společensky znevýhodněné skupiny obyvatel.

D-4 Specifické dopady činnosti sociálního podniku nespočívají v sociální integraci znevýhodněných osob obecně, nýbrž v jejich integraci v pracovní oblasti, v uplatnění na trhu práce, tj. v podnikání nebo zaměstnání.

b) hlavní východiska pro fungování sociální ekonomiky a její rozvoj:

V-1 Sociální ekonomika je nástrojem k uspokojení specifických potřeb společnosti: zejména potřeba sociálního smíru, spravedlnosti a rovných příležitostí vůči členům společnosti a přiměřeného dobrovolného začlenění (inkluze) občanů do převažujícího způsobu života.

V-2 Sociální ekonomika je integrální součástí celkové ekonomiky ČR a veřejnost ji chápe jako příležitost pro společensky znevýhodněné osoby, aby snížily svou závislost na státu a vlastní komunitě.

V-3 Základními hodnotami, na nichž stojí sociální ekonomika, **jsou zejména: soudržnost společnosti, solidarita, respektování individuální svobody a rovnosti příležitostí a očekávání vůči společensky znevýhodněným**, že v rámci svých možností budou přispívat k bohatství společnosti vlastní prací, v případě vlastních příjmů též odváděním daní apod.

V-4 Sociální ekonomika je asistovanou ekonomikou se zvýhodněním sociálních podniků v těchto směrech: nižší odvody daně z příjmů, nižší odvody pojistného na sociální zabezpečení, přednostní přidělování zakázek a zjednodušená správní řízení.

V-5 Sociální ekonomika je (stává se) součástí právního řádu a operačních programů ČR (pro spolufinancování ze zdrojů EU). Sociální ekonomika tu hraje roli nástroje, který řeší otázky vzdělávání, pracovního uplatnění a společenského začlenění znevýhodněných skupin obyvatel.

V-6 Pro podporu a rozvoj sociální ekonomiky na místní úrovni je významná dlouhodobá spolupráce sociálních podniků (zejména neziskových organizací a sociálních družstev) **s místní samosprávou, s úřady, školami apod.**

V-7 Při zakládání sociálních podniků je vítaná účast místní samosprávy a úřadu práce. Pro fungování sociálních podniků jsou významné vztahy s místní komunitou a na platformě společenské odpovědnosti firem (CSR) též s místními podniky.

V-8 Konkurenční výhody sociálního podniku spočívají v nižších nákladech práce a v preferovaném zadávání zakázek ze strany příslušných orgánů veřejné správy, veřejných škol, nemocnic a dalších poskytovatelů veřejných služeb. Pro uplatnění jeho výrobků nebo služeb na trhu však platí stejné podmínky (v jakosti, ceně, dodacích lhůtách apod.) jako pro ostatní soutěžitele.

V-9 Na základě veřejné odborné diskuse může být zákonodárným orgánům ČR předložen **námět k rozšíření povinnosti zaměstnavatelů podle zákona o zaměstnanosti** z okruhu zdravotně postižených na další skupiny, které jsou prokazatelně vystaveny překážkám v pracovním uplatnění.

c) hlavní principy fungování sociální ekonomiky a činnosti sociálních podniků:

P-1 Sociální ekonomika je potřebná **při jakékoli míře nezaměstnanosti**.

P-2 V systému sociální ekonomiky se přímo nebo nepřímo může **angažovat každý veřejný nebo soukromý subjekt**.

P-3 Sociální podniky mohou být **příjemci veřejných podpor** z programů EU, ČR, krajů, měst a obcí bez ohledu na to, zda jsou též příjemci zvláštního zvýhodnění určeného sociálním podnikům.

P-4 K principům činnosti sociálního podniku patří:

- **přednostní sledování sociálně integračních cílů**, především začlenění společensky znevýhodněných osob do pracovního procesu (výdělečné činnosti) jejich zaměstnáváním anebo přípravou na zaměstnání nebo podnikání,
- **veřejně prospěšné poslání** podniku deklarované v jeho základních dokumentech (statut apod.),
- **nerozdělování vytvořeného zisku** přednostně mezi členy, zaměstnance, zakladatele, nýbrž jeho použití v souladu s posláním podniku (investice do rozvoje činnosti),
- **demokratický podíl členů na řízení podniku** (samosprávě družstva),
- **dlouhodobá kapitálová, organizační a personální nezávislost** na jednotlivých podnikatelských a veřejných subjektech.

P-5 Důležitou formou sociálních podniků jsou **sociální družstva**, pro něž je typická bezprostřední účast společensky znevýhodněných na řízení. Doporučuje se, aby se stala členem **oborové nebo krajské asociace družstev**. Totéž platí přiměřeně pro jiné typy sociálních podniků.

III. VÝSLEDKY DRUHÉ VLNY DOTAZOVÁNÍ 2007/2008

V rámci druhého kola dotazování byly použity čtyři různé dotazníky, určené pro čtyři různé cílové skupiny:

1. **všeobecný dotazník** určený pro veřejnost bez odborného zaměření a vztahu k problematice sociální ekonomiky
2. **dotazník pro představitele obcí**, zejm. starosty
3. **dotazník pro podnikatele**
4. **dotazník pro osoby postižené některou z forem sociálního vyloučení** (dlouhodobé nezaměstnaní, občané se zdravotním postižením, mladí lidé bez práce a bydlení, atd.)

Není-li uvedeno jinak, jsou výsledky uvedeny v %. Hodnoty se vztahují k jednotlivým skupinám dotazníků, přičemž počet vyplněných dotazníků je v každé skupině jiný a procenta uvedená v pravém sloupci vyjadřují poměr odpovědí k celkovému počtu dotazníků v dané skupině. V některých případech připouští položená otázka více odpovědí a součty procent v pravém sloupci pak nedávají 100, ale vždy vyšší hodnotu. Tam, kde to bylo možné, jsou na některých místech uvedeny výsledky společně s další skupinou dotazovaných, aby bylo zřejmé srovnání v odpovědích.

DOTAZNÍK VŠEOBECNÝ

Celkový počet odpovědí v této skupině dotazovaných

147

Kolik je vám let

18 až 26	48
26 až 50	30
50 až 65	16
65 a více	6

Vaše nejvyšší vzdělání

základní (včetně nevyučení)	5
učiliště	7
střední s maturitou	67
vysokoškolské	21

Máte ve své rodině někoho, koho byste zařadili do některé z uvedených skupin?

dlouhodobě nezaměstnaní občané, kteří jsou již chronicky neumístění, kde selhala pomoc úřadů práce	9
občané se zdravotním (mentální, tělesným nebo smyslovým) postižením, duševně nemocní	24
lidé předdůchodového věku	39
lidé s nízkým vzděláním	11
lidé bez běžného sociálního a rovněž rodinného zázemí (např. po návratu z výkonu trestu, z psychiatrické léčebny, po dlouhé nemoci, bezdomovci,...)	1
etnické menšiny	4
matky s malými dětmi	36

mladí lidé, kteří nemají zajištěnou práci ani bydlení	9
noví absolventi škol bez praxe	19
lidé z venkova i měst, které nízké příjmy směřují do chronické chudoby	2
přistěhovalci nebo uprchlíci	0

Kdybyste měli k dispozici 200 tisíc korun, jak byste s nimi naložili?

projedli a propili	1
věnovali rodině (blízkým) a sám bych se protloukal dále	16
zkusil je s pomocí úřadu nebo známých investovat do nějaké firmy, která by mne mohla trochu živit	46
nevím	37

I když jedno procento dotázaných by částku 200 tisíc korun projedlo a propilo, téměř polovina by se je snažila investovat tak, aby jim v budoucnu přinesla nějaký příjem. Přesto je však hodnota u možnosti „nevím“ relativně vysoká, když 37% by nevěděli, na co částku použít.

Byli byste ochotni věnovat část svého volného času aktivitám ve prospěch obce?

ano	71
ne	29

Kladnou odpověď zvolil velmi vysoký počet dotazovaných (více jak 70%). Je to sice dobrá zpráva pro obce i organizace, které v obcích působí a potýkají se s nedostatkem aktivních lidí. Výsledek je však třeba brát s rezervou, protože dotazovaní nebyli postaveni před žádný konkrétní úkol a kladná odpověď je k ničemu nezavazovala.

Myslíte si, že by měly zůstat tak vysoké příspěvky od státu pro nezaměstnané, jako doposud?

ano a postupně navyšovat	10
maximálně 50% průměrné mzdy na dobu nejvýše jednoho roku	55
jsem proti příspěvkům	14
nemám představu	21

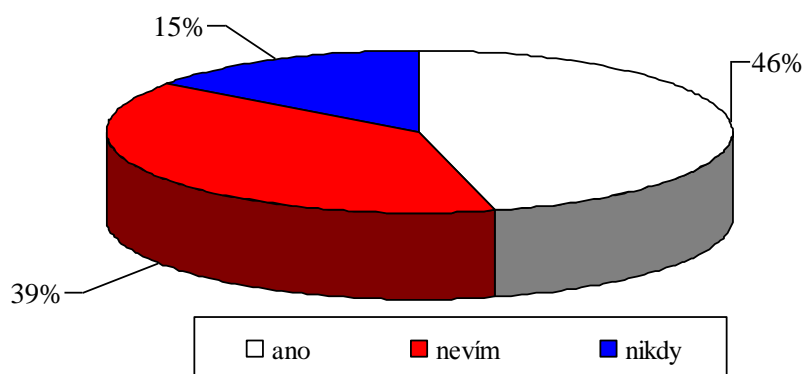
Pouze polovinu průměrné mzdy a nejvýše na jeden rok jako podporu v nezaměstnanosti je podle více jak poloviny dotázaných výše příspěvku, který by lidé bez práce měli dostávat od státu. Průzkum dále nezjišťoval, jaké další formy pomoci by stát měl zavést, zejména např. pro lidi dlouhodobě nezaměstnané a jak vlastně tuto oblast řešit. Pouze pětina dotázaných si myslí, že by se příspěvky od státu měly navyšovat. Ve výše uvedených odpovědích se pravděpodobně odráží obecný názor (zejména mezi lidmi, kteří pracují), že vysoké příspěvky od státu nemotivují lidi bez práce, aby si nové zaměstnání hledali.

Setkali jste se s pojmem „sociální ekonomika“ a víte, co se pod tím skrývá?

ano	59
ne	41

Zjišťování v této skupině dotázaných ukázalo, že více jak polovina z nich rozumí pojmu sociální ekonomika. Opět je ale třeba brát tento výsledek s rezervou, jelikož dotazování již dále tyto odpovědi neověřovalo.

Byli byste ochotni odejít za prací do zahraničí?

Jste

muž	30
žena	70

Ve skupině dotázaných jednoznačně převládají ženy a výsledky průzkumu není možné z hlediska demografického vztáhnout na celou populaci. Přesto jsou výsledky důležitým zdrojem informací.

Následující dvě otázky přinášejí odpovědi jak za dotazník určený pro nespecifikovanou veřejnost, tak i výsledky dotazníku určeného pro podnikatele.

Pojem „gender mainstreaming“ je pro vás:

	všeobecný dotazník	skupina podnikatelé
zcela jasný	9	14
trochu povědomý ze škol a médií	31	31
cizí	60	55

Povědomí o tomto pojmu je mírně vyšší u skupiny dotázaných z řad podnikatelů nežli z řad běžné, blíže neurčené veřejnosti. Dotazník se však položenou otázkou dále nezabýval, a proto z výsledků není možné ověřit, zda dotazovaní odpověděli pravdivě a co tedy o této problematice vědí.

Považovali byste příručku, metodiku či návod pro založení podniků sociální ekonomiky a vlastní aktivizaci, jež by byla dispozici na obcích a v jiných institucích, kam přicházejí lidé se sociálními problémy,

	všeobecný dotazník	skupina podnikatelé
za velmi užitečnou	49	21
jistě bych se do ní podíval	39	58
považuji za zbytečnost	12	21

DOTAZNÍK PRO PODNIKATELE

Celkový počet odpovědí v této skupině dotazovaných

29

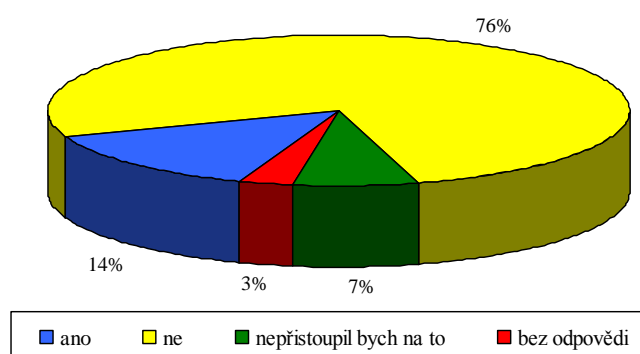
Pro získání názorů mezi podnikateli se bohužel podařilo získat jen velmi malý počet představitelů firem, kteří se do průzkumu zapojili. Pokud by výzkum měl pokračovat nějakými dalšími etapami nebo pokud by podobný průzkum vzniknul i v budoucnu, doporučujeme, aby organizátor předem stanovil počty a kvóty dotázaných, při jejichž naplnění by bylo možné výsledky zobecnit na celou cílovou skupinu. To sice v tomto případě není možné, i tak nám ale výsledky přináší důležité informace.

Velikost firmy, za kterou je dotazník zpracován

bez zaměstnanců	29
do 25 zaměstnanců	52
do 250 zaměstnanců	10
nad 250 zaměstnanců	14

Mezi oslovenými firmami se podařilo pro výzkumné šetření získat zástupce všech velikostí firem dle počtu zaměstnanců.

Nabídla vám obec, kde máte firmu, přírodní a jiné zdroje, které by byly k využití, za podmínky zaměstnání sociálně ohrožených skupin?

Graf názorně ukazuje, že naprostá většina dotázaných firem nikdy takovou nabídku od obce nedostala. Při interpretaci otázky je však nutné mít na paměti, že v praxi tyto situace často probíhají spíše opačně.

Tedy, že podnikatel osloví město či obec např. s žádostí o pronájem nebytových prostor s tím, že zaměstná nebo již zaměstnává sociálně ohrožené skupiny osob.

Obrátil se někdo z představitelů obce na vás s potřebou vaší pomoci na snižování nezaměstnanosti v obci

ano	17
ne	83

Relativně málo dotázaných odpovědělo, že by se na ně obce obrátily s potřebou pomoci v této oblasti. Důvodem může být skutečnost, že problematiku zaměstnanosti obce většinou nevnímají jako problém komunální politiky a opačné případy jsou spíše výjimkou.

Víte, jaké existují zdroje na rozvoj zaměstnanosti a jak je získat?

ano	35
ne	62
bez odpovědi	3

Následující soubor otázek přináší porovnání výsledků jak od zástupců obcí, tak od podnikatelů.

Váš názor – Sociální podnik by měl být zakládán výhradně občany (hlavně společensky znevýhodněnými), nikoliv obcí, úřadem práce nebo jinou organizací.

	obce	podnikatelé
souhlasím	16	28
nesouhlasím	61	48
nevím	23	24

Váš názor – Sociální podniky, resp. subjekty sociální ekonomiky by měly mít vlastní zákon, v němž by se stanovily podmínky, pravidla činnosti apod., neboť obchodní zákoník a zákony o neziskových organizacích se na ně vztahují jen částečně.

	obce	podnikatelé
souhlasím	46	41
nesouhlasím	16	24

nevím	38	35
-------	----	----

Váš názor – Na podporu financování aktivit sociálních podniků (příp. i jiných veřejně prospěšných neziskových organizací) by měly vzniknout zvláštní banky nebo fondy, jejichž kapitál by poskytly kraje, obce, firmy (sponzorství) a podle zájmu i řadoví občané (veřejné sbírky, nákupy podílových listů apod.)

	obce	podnikatelé
souhlasím	33	55
nesouhlasím	36	7
nevím	31	38

Váš názor – Sociální podniky by měly existovat jen ve zcela mimořádných případech, neboť o občany, kteří to potřebují, se má postarat především stát, příp. kraje a obce.

	obce	podnikatelé
souhlasím	28	28
nesouhlasím	62	45
nevím	10	24

(Pozn. ve skupině podnikatelé 3% dotázaných odpověď neuvedla)

Váš názor – Pokud jde o řízení organizace a rozhodování, sociální podnik by měl být plně nezávislý na veřejné správě (např. obecní zastupitelstvo nebo úřad práce), která zde mohla mít nanejvýš poradní hlas.

	obce	podnikatelé
souhlasím	47	27
nesouhlasím	38	35
nevím	15	35

(Pozn. ve skupině podnikatelé 3% dotázaných odpověď neuvedla)

Váš názor – Sociální podniky by se měly zakládat za aktivní účasti a s podporou místních samospráv, které by se účastnily i kontroly (např. v dozorčích radách).

	obce	podnikatelé
souhlasím	65	69
nesouhlasím	21	14

nevím	14	17
-------	----	----

Váš názor – Sociální podniky by se měly zakládat za aktivní účasti a s podporou místních úřadů práce / s podporou podnikatelů nebo regionálních hospodářských komor, které by se účastnily i kontroly (např. v dozorčích radách)

	obce	podnikatelé
souhlasím	70	35
nesouhlasím	18	14
nevím	12	48

(Pozn. ve skupině podnikatelé 3% dotázaných odpověď neuvedla)

Váš názor – Poskytnout daňové úlevy pro firmy, NNO a družstva, v nichž většina zaměstnanců patří mezi společensky znevýhodněné (tj. myšleno podnikům „sociální ekonomiky“)

	obce	podnikatelé
souhlasím	72	80
nesouhlasím	13	10
nevím	15	10

Váš názor – Preferování těchto organizací jako dodavatele zboží, služeb pro obecní a krajské úřady, pro školy, nemocnice a další poskytovatele veřejných služeb (zvýhodnění při zadávání veřejných zakázek).

	obce	podnikatelé
souhlasím	50	55
nesouhlasím	34	31
nevím	16	14

Váš názor – Zavést (umožnit) systém mikropůjček začínajícím drobným podnikatelům z řad společensky znevýhodněných osob z prostředků obce.

	obce	podnikatelé
souhlasím	55	49
nesouhlasím	31	24
nevím	14	24

(Pozn. ve skupině podnikatelé 3% dotázaných odpověď neuvedla)

Váš názor – Na trhu, tj. vůči odběratelům a spotřebitelům, by měla vystupovat stejně jako ostatní firmy (např. v cenách, kvalitě, zárukách).

	obce	podnikatelé
souhlasím	87	69
nesouhlasím	5	7
nevím	8	24

Váš názor – Sociální podnik by měl být zakládán výhradně občany (hlavně společensky znevýhodněnými), nikoliv obcí, úřadem práce nebo jinou organizací.

souhlasím	28
nesouhlasím	48
nevím	24

Váš názor – Sociální podniky, resp. subjekty sociální ekonomiky by měly mít vlastní zákon, v němž by se stanovily podmínky, pravidla činnosti apod., neboť obchodní zákoník a zákony o neziskových organizacích se na ně vztahují jen částečně.

souhlasím	41
nesouhlasím	24
nevím	35

Váš názor – domníváte se, že snahy EU a státu o uskutečnění záměrů „sociální ekonomiky“ jsou

správné a nutné realizovat	35
asi potřebné, ale těžko realizovatelné	52
zbytečné vyhazování peněz	3
nevím	10

Jste

muž	69
žena	24
bez odpovědi	7

Následující dvě otázky jsou opět doplněné o srovnání s jinou skupinu dotazovaných, tentokrát mezi podnikateli a obecnou veřejností.

Pojem „gender mainstreaming“ je pro vás:

	všeobecný dotazník	skupina podnikatelé
zcela jasný	9	14
trochu povědomý ze škol a médií	31	31
cizí	60	55

Považovali byste příručku, metodiku či návod pro založení podniků sociální ekonomiky a vlastní aktivizaci, jež by byla dispozici na obcích a v jiných institucích, kam přicházejí lidé se sociálními problémy,

	všeobecný dotazník	skupina podnikatelé
za velmi užitečnou	49	21
jistě bych se do ní podíval	39	58
považuji za zbytečnost	12	21

Zatímco z širší veřejnosti zhruba polovina dotázaných považuje příručku za velmi užitečnou, mezi podnikateli to je pouze pětina (2,5x méně) a naopak za zbytečnost ji považuje dvojnásobně více podnikatelů než ostatních.

DOTAZNÍK PRO OBCE

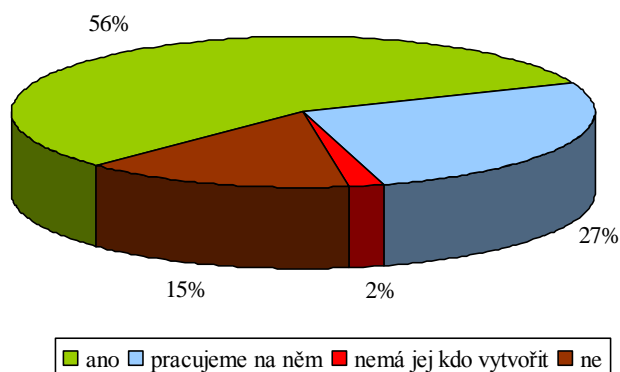
Celkový počet odpovědí v této skupině dotazovaných

127

Velikost obce, za kterou je dotazník zpracován

do 1000 obyvatel	3
do 5000 obyvatel	6
do 50000 obyvatel	78
nad 50000 obyvatel	13

Má vaše obec vypracovaný (jakkoliv nazvaný) „plán sociálního a hospodářského rozvoje“?

Relativně hodně dotázaných zástupců obcí uvedlo, že jejich obec má plán sociálního a hospodářského rozvoje. Dovožovat další závěry by však bylo unáhlené, zejména kvůli faktu, že průzkum dále nezkoumal, co přesně obce pod tímto pojmem rozumí a nakolik se tedy dokument zaměřuje na sociální sféru či je orientován převážně na jiné oblasti. Například strategický plán rozvoje má zpracovaný téměř většina měst a obcí. Prostor, který je věnován sociální oblasti, je ale v těchto studiích různý.

Máte ve své obci lidský potenciál (manažery) na řízení firem (sociálních podniků), které by vznikly s podporou obce?

ano	26
spíše ano	38
spíše ne	24
ne	12

Uveďte pořadí čtyř oblastí priorit vaší obce, dejte jí pořadí důležitosti.

Na základě výsledků jsme nabídnuté možnosti seřadili dle priorit tak, jak uvedli dotazovaní ve svých odpovědích..

jiné	1.
nezaměstnanost	2.
bydlení	3.
infrastruktura	4.

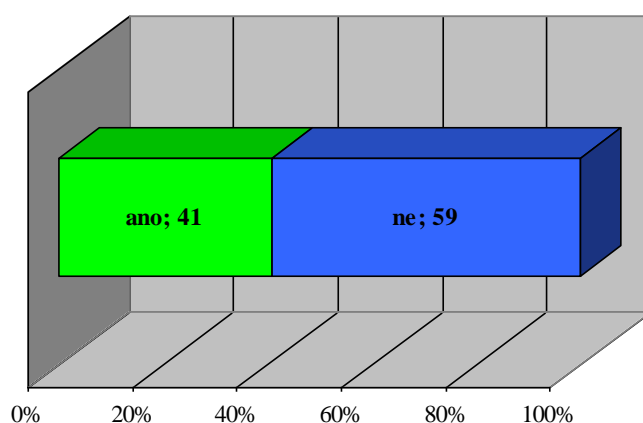
Realizovali jste, resp. realizujete ve vaší obci projekt zaměřený na snižování nezaměstnanosti?

ano	52
ne	48

Víte, jaké existují zdroje na rozvoj zaměstnanosti a jak je získat?

ano	69
ne	31

Jednalo zastupitelstvo obce nebo rada za poslední rok k problematice, kde by výslovně bylo zmíněno že se jedná o „sociální ekonomiku“, nebo že je „tento bod“ v přímém vztahu k sociální ekonomice?

Je někomu ze zastupitelstva nebo rady uložena povinnost (vložená do náplně) zabývat se problematikou sociální ekonomiky?

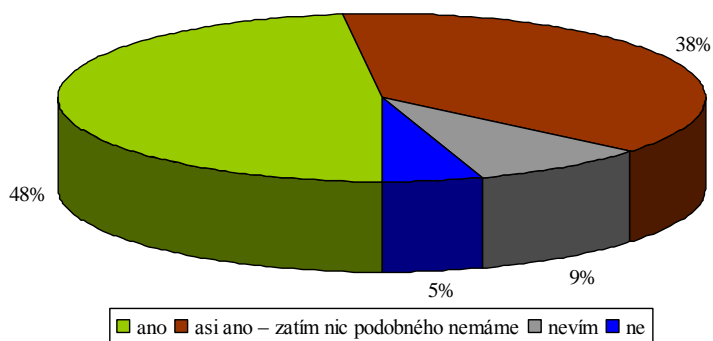
ano	39
ne	61

Je někomu z administrativy (nevolených orgánů) uložena povinnost (vložená do náplně) zabývat se problematikou sociální ekonomiky?

ano	45
ne	56

Dotazník určený zástupcům obcí dále pokračoval souborem otázek, který je zpracován v porovnání výsledků jak od zástupců obcí, tak od podnikatelů a je celý uveden v části, týkající se skupiny podnikatelů na jiném místě tohoto dokumentu.

Uvítali byste manuál s návodem, jak pracovat na úrovni obce – ve smyslu pomoci vašim občanům ohroženým sociální exkluzí – při pomoci k uplatnění se na trhu práce různými možnými způsoby ve smyslu využití principu „sociální ekonomiky“?

Váš názor – domníváte se, že snahy EU a státu o uskutečnění záměrů „sociální ekonomiky“ jsou

správné a nutné realizovat	29
asi potřebné, ale těžko realizovatelné	58
zbytečné vyhazování peněz	3
nevím	10

Jste

muž	37
žena	63

Pojem „gender mainstreaming“ je pro vás:

zcela jasný	20
trochu povědomý ze škol a médií	32
cizí	48

DOTAZNÍK PRO CÍLOVÉ SKUPINY

Celkový počet odpovědí v této skupině dotazovaných

320

Do kterých skupin patří dotazovaní? Dotazník určený pro cílové skupiny zjišťoval názory u lidí s těmito problémy (dotazovaní mohli zvolit více odpovědí).

dlouhodobě nezaměstnaní občané, kteří jsou již chronicky neumístění, kde selhala pomoc úřadů práce	30
občané se zdravotním (mentální, tělesným nebo smyslovým) postižením, duševně nemocní	25
lidé předdůchodového věku	19
lidé s nízkým vzděláním	20
lidé bez běžného sociálního a rovněž rodinného zázemí (např. po návratu z výkonu trestu, z psychiatrické léčebny, po dlouhé nemoci, bezdomovci, ...)	11
etnické menšiny	5
matky s malými dětmi	23
mladí lidé, kteří nemají zajištěnou práci ani bydlení	5
noví absolventi škol bez praxe	4
lidé z venkova i měst, které nízké příjmy směřují do chronické chudoby	9
přistěhovalci nebo uprchlíci	1

Kolik je vám let

18 až 26	13
26 až 50	57
50 až 65	27
65 a více	3

Vaše nejvyšší vzdělání

základní (včetně nevyučení)	31
učiliště	34
střední s maturitou	25
vysokoškolské	10

Jak dlouho se nacházíte v nepříznivé sociální situaci?

do půl roku	12
rok	13
tři roky	13
více než tři roky	62

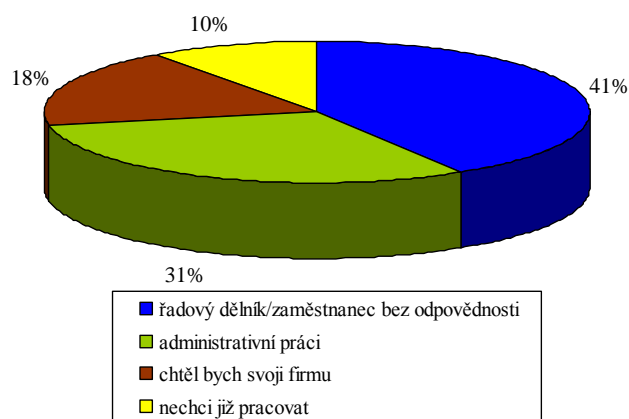
Jak dlouho jste nezaměstnaný?

do půl roku	19
rok	11
tři roky	10
více než tři roky	60

Máte invalidní důchod?

plný invalidní důchod	11
částečný invalidní důchod	9
nemám	80

Kdybyste si mohl vybrat, o jakou práci byste měl zájem?

Kdybyste měli k dispozici 200 tisíc korun, jak byste s nimi naložili?

projedli a propili	7
věnovali rodině (blízkým) a sami bychom se protloukali dále	14
zkusili je s pomocí úřadu nebo známých investovat do nějaké firmy, která by nás mohla trochu živit	33
nevím	40

Zarážející je u této skupiny častá volba odpovědi „nevím“, kterou zvolilo až 40% dotázaných. Jde totiž o lidi, přímo postiženými některým znevýhodněním nebo sociálním vyloučením. Několik dotázaných uvedlo jinou formu, jak by s penězi naložili a jejich poznámky uvádíme níže. naprostá většina z nich by peníze použila na bydlení.

Na co dalšího by lidé použili částku 200 tis. Kč:

- investice do bydlení
- investoval bych do lepšího bydlení
- na koupi a úpravu domu
- oprava chalupy
- rekonstrukce bytu
- splácení dluhů
- stavební spoření
- Peníze bych vyměnil za EU a uložil v cizině v bance, aby byly výnosné úroky. V zahraničí jsou úroky vyšší.
- vyplacení dluhů, zařízení bytu , zajištění vzdělání pro syna
- zájezdy, cizina atd.
- získat bydlení

Oslovil vás někdo, abyste se zapojil do veřejného života v obci?

ano	25
ne	75

Víte, jaké existují možnosti obce pomoci vám se zaměstnáním a jak se na ně zeptat?

ano	52
ne	48

Slyšel jste o fondech EU na pomoc osobám ohroženým sociálním vyloučením?

ano a aktivně jsem se zapojil, ale neuspěl jsem	6
ano, ale nikdy mne nikdo neoslovil a nic nenabídl	33
nerozumím těmto věcem	46
nezajímá mne to	15

Váš současný stav, kdy jste v sociálních problémech

je pro mne velkou fyzickou i duševní zátěží, ale dělám vše pro jeho změnu	45
deптá mne a nebyť rodiny a přátel, tak jsem v koncích	19
již jsem si zvykl a neměnil bych	10
nevidím šance, jak to změnit vlastními silami	26

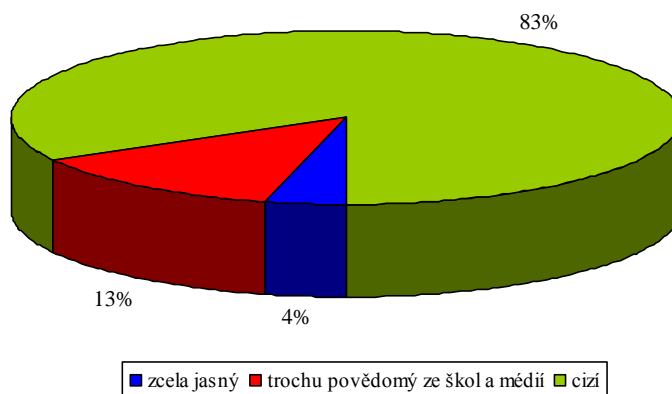
Byl byste ochoten odejít za prací do zahraničí?

ano	27
ne	55
nevím	18

Jste

muž	42
žena	58

Pojem „gender mainstreaming“ je pro vás:

Považovali byste příručku, metodiku či návod pro založení podniků sociální ekonomiky a vlastní aktivizaci, jež by byla k dispozici na obcích a v jiných institucích, kam přicházejí lidé se sociálními problémy

za velmi užitečnou	30
jistě bych se do ní podíval	40
považuji za zbytečnost	30

IV. ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ

Doporučení vzniklá na základě výsledků prvního kola dotazování:

Využití strukturálních fondů EU v období 2007-2013: V průzkumu prezentované pojetí sociální ekonomiky dobře vyhovuje hlavním cílům kohezní politiky EU. Jak naznačily odborné diskuse, sociální ekonomika by se mohla stát předmětem samostatného opatření v rámci operačního programu (OP) „Lidské zdroje a zaměstnanost“, anebo by mohla být podporována několika opatřeními v rámci

- a) OP Lidské zdroje a zaměstnanost (MPSV) : a) sociální inkluze skupin obyvatel ohrožených sociálním vyloučením, b) vytváření pracovních příležitostí a míst v sociální ekonomice
- b) OP Celoživotní vzdělávání (MŠMT) : vzdělávání manažerů sociálních podniků
- c) OP Podnikání (MPO) : a) poskytování počátečního kapitálu do podnikání, b) odborná pomoc (poradenství, vzdělávání), c) poskytování mikropůjček
- d) regionální OP na úrovni NUTS II.

Uvažovalo se i o tvorbě globálního grantu, který by byl výslovně zaměřený na podporu sociální ekonomiky a sociálního podnikání.

Dosud málo využívanými zdroji růstu sociální ekonomiky jsou:

- a) tzv. **společenská odpovědnost firem** (CSR - corporate social responsibility) - v ČR poměrně nový marketingový nástroj, který znamená finanční podporu neziskových projektů ve fyzickém nebo „odbytovém“ okolí podniku, a s tím související programy založené na tzv. PPP („public – private partnership“ – spolupráce veřejného a soukromého kapitálu),
- b) **etické banky**, které v ČR dosud neexistují, avšak v některých zemích EU fungují podobně jako nadační fondy nebo nadace shromažďující kapitálové zdroje pro přerozdělování vybraným projektům sociální ekonomiky,
- c) **daňové asignace**, které se stávají politicky uznaným nástrojem, avšak budou znamenat jak zvětšení prostoru pro svobodné rozhodování lidí, tak zvýšení konkurence mezi příjemci z nestátních neziskových organizací.

Provést změny v učebních osnovách škol vychovávajících profesionály v oborech blízkých sociální ekonomice.

Připravit, zavádět a zlepšovat standardy služeb na podporu zaměstnanosti a zaměstnatelnosti, poskytovaných společensky znevýhodněným osobám neziskovými organizacemi a družstvy.

Celá 2.vlna dotazníkového šetření sice oslovila čtyři rozdílné skupiny dotazovaných, aby získala názory na stejnou problematiku z různých pohledů, ale např. mezi podnikateli se podařilo získat pouze 29 odpovědí a výsledky tedy není možné zobecnit na celou skupinu.

Aby bylo možné vyslovit zobecnitelné závěry, bylo by u některých otázek nutné jít v dotazování více do hloubky a odpovědi ověřit.

Přesto je možné z výsledků dotazování vyvodit některé závěry:

Lidé mají povědomí o sociální ekonomice i problémech sociálně vyloučených skupin. I když se hlásí k aktivitě (více jak 70% oslovených osob z řad majoritní veřejnosti by bylo ochotno věnovat svůj čas aktivitám ve prospěch obce), není jisté, zda by v případě potřeby svůj čas opravdu věnovali.

Další užitečné poznatky z 2. vlny dotazování je možné odvodit přímo z oddílu 3.